

que tira al Llobregat, en el seu curs més alt, encara a la Serra d'Ensija, en el poblet de Maçaners me'n digueren *le ribèra soláda*, però a Saldes mateix ja deien *la Riera Salada*: que allí és on s'ajunta amb el *Riu de Gresolet* (la diferència que fan amb aquest no ve d'un curs més llarg, que no l'hi té i és encaixonat, però baixant de les altes crestes de Cadí i Pedraforca porta força més aigua).

A tota la zona intermèdia entre les dues es vacilla entre *ribera* i *riera*. A Sta Eulàlia de Puig-oriol, també usen de vegades aquesta: «hi ha una altra *riera* que hi diuen *la Gavarresa*»; però a continuació, «*El Lliscanet* és a la *Ribera de la Gavarresa*»; allí mateix la casa que el mapa IGC anomena *La Ribereeta* (42° × 03°) aquell informant me'n digué *la ribereta*. Fins la grossa *Ribera Salada* en el seu poble cabdal, Castellar de la Ribera, me'n deien *la riera salada* (1964) Val a dir que és natural que també, en créixer la importància fluvial, aigües avall, mudin lògicament el genèric: de l'Aiguade-Valls, a Feners en duen *la Riera de l'Espà*, però després és ja *Riu d'Espà* (1964).

En el domini ross. tenim netament *ribera*, no pas *riera*. I fins ho podran aplicar al curs d'aigua més gros: «és un rec que Mossó(r) Gaffart l'emplenava a *la ribereta*», referint-se a la Tet (Bompàs, 1960); i notem que llavors es tracta del llit del riu i no pas del riberal: parlant d'un gual: «la Travessa de Toluges travessava *la ribereta* per Les Fontetes» deien a Baó (1960). Però allà també són els de grandària mitjana: «*la ribereta* de l'Estany Estelat 'còla' ('raja') sempre», Noedes; i àdhuc força petita. *la Ribera de la Roca*, és la que, baixant de l'Albera, va a morir al Tec; i en el mateix poble de *La Roca* m'explicaren que, a la vall superior d'aquells curs d'aigua, donen el nom de «les Cinc *Riberes*» a l'indret on pren nom, en el qual convergeixen cinc grans barrancades (1959). Però més val corejar la dolça tonada empordanesa: «A on és la Pepa, que no sigui a dalt? / — És a la *ribera* a rentar el davantal. / Com rumbeja lo ram amb la rosa, / com rumbeja la rosa en el ram ».

Tanmateix no és pas aquest l'únic significat del mot *ribera*, ni el de més valor corribre en la llengua comuna. Aquest potser l'hem de reconèixer en el de 'franja de terreny' al costat i al llarg d'un riu o altre corrent d'aigua: sigui la de cada un dels costats, o tots dos alhora, amb ús col·lectiu: cosa més o menys difosa en tot el territori de la llengua. En el Maresme: és la 'faixa de terra plana seguint el riu, poblada d'arbres blancs' defineixen a Tordera (1931); Catalunya endins: «no us perdreu pas: el camí va seguint la *ribera*» diuen a Navel a l'excursionista que hi passa pujant de Cardona, i referint-se a l'Aigua d'Ora (1928). Comarques ross.: «vos enfileu pas: heu de seguir per la *ribera*», a Tuir d'Évol (1959); franja paral·lela al Segre i poc més alta que les aigües: «a Turulló? És un tossalet que hi ha a la *ribera*» Les Anoves (1957), «es Prats de Miravet ja són més ta la *ribera*» Montanui, referint-se a les vores de la Ribagorçana (1957). Per això els prats al llarg del riu (que a la V. d'Aran en duen *yérles* < INSULAS) a Tavascan els designen amb *pradz de ribereta*

(1934)

És d'aquest significat que seran concreció toponímica els noms de pobles dits *Ribera*, en particular *Ribera de Cardós*, *Ribera de Castanesa*: d'un priorat d'aquests dos degué ser prefecte el «prelat de la casa de *Ribera*» que fa escriure una demanda al bisbe c 1260 en els *DocVgUrg* de PPujol, 182. O bé s'amplià com a nom d'amples comarques: *la Ribera* de la Tet, de l'Ebre, del Xúquer.

Un matís ben arrelat en els nostres Pirineus centrals és el que fa *ribera* sinònim de 'vall' quan aquesta és més o menys considerable: en aquest sentit el mot regna a cavall de la gran serralada: «Ei era Val d'Aran era *ribera* / més beròdia de tót et Prenèu: / quan se met era pelha naua e bèra / nó i à arrén ta polit dejós det cèu» és l'himne que escriví per a la gran vall estimada el seu cantor i patrici Josep Condò (1915). Soler i Santaló en la seva preciosa guia de la Vall ens exemplifica per tot el llibre l'ús més popular allà, amb referència a les set o vuit grans vallades que la integren: *Ribera de Saboredó*, de *Colomers*, de *Valarties*, del *Riu Nere*, del *Joèu*, i a la dreta de la Garona: *Ribera d'Unyola*, de *Salient*, de *Varradós*, de *Torann*; i n'hi ha de més petites, que En Soler us anomenarà «es baixa per la ribereta de Lauajò», «per la de Saslòses», la *ribera* de Bargadera, de la Margalida, del Goerri, les riberes del Dossau i de Varimanya a la conca naixent de la Pallaresa, la de l'Estany de Rius o de la Restanca del Coll-de-Crestada, la de l'Estany Clòto etc.

Ara bé això és igual a les altes valls de Ribagorça, Pallars, i fins Andorra i Cerdanya: *Ribera de les Salenques*, d'*Anglos*, de *Vallhiverna*, en aquella; les vastes riberes de Caldes i de Sant Nicolau, a l'alta Vall de Boí; les riberes de Peguera, Fonguera, Monestero, Subenuix, Ratera, a Espot; *Ribera d'Engorgs*, de l'*Inglà* i encara dotzenes a Cerdanya; la dels Pessonys i la de Romadriu a les Valls d'Andorra. En el país no diuen 'la vall de C.' sinó *la ribereta de kardós*; a l'alta vall Ferrera, la gent d'Àreu me n'anomenava, d'un sol alè, quasi una dotzena (no sempre precedint-les amb el genèric però entenen l'hi): *Buet*, *Areste*, *Sotillo*, *Pilanera*, *ribera de Tirvia* (amb aquesta calia pronunciar el genèric, com sigui que Tirvia és el nom d'un poble, a les altres no calia, car tothom sap que Buet o Areste «són *riberes*»); com dieu una vall? — *una ribereta*: resposta pertot: a Tor, Estaon, Àreu, Tavascan; i se n'hi poden incloure de no tan grans, com la «*Ribera del Vallat*» nom propi de la vall d'Estaon, afl. de la Noguera de Cardós.

Tanmateix tirant a l'E. això no s'interromp brusca-ment «la ribera fa allí un altre *brén*» 'un altre branc o ramal' (Llobera, 1964); «lo torrent d'Aiguessives és una *ribereta* que ve de Roters» (deien a Solsona): ara bé aquesta no té més de 4 km de llarg segons l'IGC (11° × 57' - 13° × 58') (1964)

A Mallorca, *la ribera*, abans que tot, és la llenc pròxima a la costa de mar (altrament usual pertot *DTO ribera del mar*, 1647). Testimoni il·lustre, el cap de brot de Costa i Llobera, titulat primer pel nostre vates cab-